

6. Маринич О. М., Шищенко П. Г. Фізична географія України: Підручник. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – 479 с.
7. Природа Украинской ССР. Климат / Бабиченко М. Б., Логинов К. Т. и др. / К.: Наук. Думка. 1984. – 232 с.
8. Хромов С. П. Метеорология и климатология для геогр. факультетов.: учебник, 3-е изд. Перераб. – Л. Гидрометеиздат., 1983. – 456 с.

Марціян К.

Науковий керівник – проф. О. В. Заставецька

УНІКАЛЬНІ ЛАНДШАФТИ ЯК ОСНОВА ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ (ЗА ПІДСУМКАМИ НАУКОВОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ ЕКСПЕДИЦІЇ)

Пізнавальний туризм – це подорож з метою ознайомлення з історико-культурними цінностями й унікальними природними об'єктами. Одним із унікальних природних об'єктів, які можна використати у туристичній діяльності є Мильнівський ландшафт. Саме на його території проведена туристична експедиція.

Мильнівський ландшафт – мальовнича місцевість на стику трьох фізико-географічних районів – Товтрового кряжу, Вороняків та Тернопільського плато.

На території Мильнівського ландшафту була проведена туристична експедиція. Маршрут експедиції починався від гори Гонтова, проходив через урочище Ушерова гора, с. Бліх (Буданівка) долиною р. Гук (ліва притока Серету) до кар'єру на лівому березі р. Серет в околиці села Ренів, через селище Залізці (Старі) до урочища Ратиська ліщина і скелів у селі Ратищі.

Гора Гонтова, абсолютна висота якої 422м, знаходиться на віддалі 4 кілометрів на південний-схід від села Мильно (ключова ділянка №1). Тут спостерігаються тільки окремі виходи вивітрених вапняків міоценового бар'єрного рифу у вигляді брил, видимою потужністю 2 м, ґрунтовий покрив майже повністю змитий. Як свідчать спогади старожилів, у міжвоєнний час (1920 – 30-і роки) тут існували каменоломні, тобто населення із навколишніх сіл досить активно видобувало місцеві поклади вапняків для будівельних потреб.

Враховуючи різноманітність красивидів цієї місцевості, наявність багатьох видів рослин, у тому числі рідкісних і лікарських, ми прийшли до висновку про перспективність досліджуваної території Товтрового кряжу щодо організації тут заповідної території. Для геологічної колекції було взято зразок вапняку черепашкового, зі слідами відбитків рослинних та тваринних решток.

Від гори Гонтова наш експедиційний загін вирушив у північно-західному напрямку до Ушерової гори. Тут учасники експедиції досліджували кар'єр в Ушеревій горі (ключова ділянка №2). Для колекції було взято зразки глини жовтої, біло-сірого вапняку з відбитками тварин і рослин, кальциту кристалічного. Геологічним компасом було проведено заміри елементів залягання гірських порід (Аз. простягання, Аз. падіння, кут падіння). У цих вапняках багато скам'янілих решток морських тварин і рослин, які жили в теплому мілководному Сарматському морі.

Пройшовши у південному напрямку від Ушерової гори на віддалі 1,5 кілометра, загін вивчав відслонення неогенових вапняків у старому кар'єрі на горі Шведів камінь, абсолютна висота якої 414 м (ключова ділянка №3). Сьогодні тут видобуток не проводиться, оскільки запаси вапняків вичерпані. У минулому помилково вважали, що гора Шведів камінь утворилась внаслідок діяльності льодовика, який «прийшов» до нас із Скандинавії (Швеції) – звідси й назва об'єкта. Вважали, що результатом льодовикової діяльності були моренні горби, тобто принесений сюди і відкладений уламковий матеріал.

Рухаючись від гори Шведів камінь у південному напрямку через село Бліх, експедиційний загін досліджував відслонення в урочищі Пістоси (ключова ділянка №4). Тут, у штучному відслоненні, простежуються відклади, які залягають горизонтально. Тут ми взяли зразки глини жовтої, світло-жовтого піску, білого вивітреного вапняку. Також виміряли елементи залягання гірських порід.

Від урочища Пістоси наш експедиційний загін, пройшовши 3 км в західному напрямку на віддалі 3 км, вивчав кар'єр (ключова ділянка №5). Порооди у ньому залягають горизонтально у певній послідовності. Для колекції взяли зразки крейди білої, крейдоподібного білого вапняку.

Рухаючись в північно-західному напрямку, наш загін, пройшовши 0,5км, натрапив на геологічне відслонення у вигляді кар'єру (ключова ділянка №6). Кар'єр знаходиться в околиці селища Залізі (Старі), на схилі горба (урочище Війтова гора), що на правому березі річки Серет. Об'єкт простягається із північного сходу на південний захід на 300м. Видима висота – 5м, S=450 м². Порооди залягають горизонтально в такій послідовності. Ми виміряли елементи залягання гірських порід і для колекції взяли зразок глини світло-жовтої, жовтої та бурої.

Наш експедиційний загін, рухаючись на північний захід, пройшовши 7км, натрапив на геологічний об'єкт (ключова ділянка №7) у вигляді обриву, що знаходиться в урочищі Ратиська Ліщина. Порооди залягають горизонтально і щільно у такій послідовності. Для колекції взяли зразок крейди білої.

Піднявшись в північному напрямку вгору на 250 м, побачили наступний геологічний об'єкт у вигляді скель (ключова ділянка №8). Скелі простягаються із заходу на схід на 300 м. Видима потужність – 20 м, S=6000 м².

Звернули увагу на процеси руйнування гірських порід під впливом води, холоду і сонця (процес вивітрювання). А також дослідили, що ці відслонення (ключові ділянки №7 та 8) характеризують північний уступ Подільської височини, тобто є частиною Гологоро-Кременецького кряжу (гори Вороняки) і утворились під дією льодовикових вод.

Після закінчення походу, в стаціонарних умовах на підставі опрацювання колекції зібраних порід, аналізу теоретичного і картографічного матеріалу, нами складена стратиграфічна колонка.

Досліджувана територія характеризується багатством видового складу рослинного і тваринного світу, що пояснюється її географічним розташуванням між Карпатським і Поліським регіонами.

Рослинний світ налічує чимало ендемічних і реліктових видів. Ендемічні: сонцепвіт сивий, чебрець та ін. До реліктових належить: осока низька, брусниця карликова, хвощ великий.

До «Червоної книги України» занесені: ковила волосиста, горицвіт весняний, конвалія травнева, зозуліні черевички, барвінок малий, фіалка.

Тваринний світ представлений лісовими і степовими видами. Це куниця лісова, заєць, білка, дикий кабан, лисиця, вовк, козуля, тхір, сіра і степова полівки, сірі журавлі, чорний та білий лелеки, жайворонок, сіро-голуба сиворакша, одуд, сірі ворони, дятли малий та строкатий та ін. У річках водяться короп дзеркальний, карась, окунь, щука, цінні хутрові звірі (видра, ондатра), дикі водоплавні птахи (качки, гуси, лебеді). На нашій території заборонено відстрілювати дикого кабана, козулю, видру, ондатру.

Білий та чорний лелеки, сірі журавлі, сірі ворони, мартини звичайні – занесені до «Червоної книги України».

На території нашої місцевості створено декілька заповідних об'єктів місцевого значення: Мильне-Бліхівський загальнозоологічний заказник, під охорону держави взято колонію мартинів звичайних в околицях с. Ренів, останці Подільських Товтр, Залізіцьке джерело лікувальних вод.

Територія Мильнівського ландшафту, завдяки своєрідності природи, у майбутньому може ввійти до складу ландшафтного парку «Залозецькі Товтри», це дозволило би взяти під охорону і цілеспрямоване рекреаційне використання унікальні пам'ятки природи.

Отже, пізнавальний туризм є основою для розвитку туристично-краєзнавчих експедицій, екскурсій, походів по рідному краю. Найчастіше цей матеріал може використовуватися на уроках географії, як постановка запитань про географічні об'єкти, природні явища і процеси в рідному краї та в районах туристських досліджень для порівняння їх з тими, що вивчаються, з метою кращого засвоєння програмного матеріалу. Це спонукає школярів до активної розумової діяльності. Оброблені і систематизовані матеріали можуть бути використані як експонати для краєзнавчого музею.

Також на основі досліджень, розроблено тематичні краєзнавчі маршрути, що включають об'єкти географічні, історичні, культурні і господарські.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Агрокліматичний довідник по Тернопільській області. – Київ: Державне видавництво по довідковій літературі, 1958.
2. Бондарчук В. Г. Геологія України. – К.: Вид-во АН УРСР, 1959. – 832 с.

3. Бучинский И. Е. Климат Украины. – Ленинград: Гидрометеиздат, 1960. – С. 130.
4. Гудзевич А. В. Динаміка техногенних ландшафтів Поділля: Автореф. дис. ... канд. геогр. наук. – Львів, 1996. – 22с.
5. Даниленко В.Н. Неолит України. – К.: Наук. думка, 1969. – 258 с.
6. Денисик Г. І. Лісополе України – Вінниця. – 2001. – 283 с.
7. Дітчук І. Л., Заставецька О. В. Географія України. – Тернопіль.: Навч. книга – Богдан, 2003. – 160 с.
8. Еколого-географічні та географо-краєзнавчі дослідження території Карпатсько-Подільського регіону. – Чернівці: Рута, 1998. – 134 с.
9. Заповідне Поділля. Краєзнавчі нариси. (ред. Денисик Г. І.). – Вінниця: Тезис, 2000. – 104 с.
10. Заставецька О. В., Заставецький Б. І., Ткач Д. В. Географія Тернопільської області. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2003. -128 с.
11. Заставний Ф. Д. Географія України. – Львів: Просвіта, 1995. – 364 с.
12. Свинко Й. М. Нарис про природу Тернопільської області: геологічне минуле, сучасний стан. – Тернопіль: Навчальна книга „Богдан», 2007, – 192 с.
13. Червона книга України. Рослинний світ. – К., 1996. – 608 с.

Мацко О.

Науковий керівник – асист. Бронецький Р.В.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ І СУЧАСНА ОСВОЄНІСТЬ ПЕЧЕРИ КРИШТАЛЕВА

Актуальність теми. Карст Тернопільської області має велике туристичне і рекреаційне значення. Поєднання своєрідної природи області з унікальними карстовими формами приваблює багатьох туристів та охочих відпочити не тільки з області та України, а й з усіх країн світу. При створенні спеціалізованої інфраструктури на території області можливе функціонування туристично-рекреаційного, лікувально-оздоровчого та краєзнавчо-пізнавального комплексів, що є найбільш актуально на даний час.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Під час підготовки статті було проаналізовано праці наступних авторів: Дублянського В. (1973), Кучерука А. (1976), Радзівського В. (1984), Зімельса Ю. (2008), Бендерської О. (2005), Ратушняк Н. (2007) тощо.

Мета дослідження. Проаналізувати особливості будови та сучасної освоєності печери Кришталева.

Виклад основного матеріалу. Карстові процеси розвиваються в розчинних природними поверхневими і підземними водами гірських породах: вапняку, доломіту, гіпсах, ангідриту, кам'яній та калійній солі. Основою процесу є процес хімічного розчинення порід і процес вилугування, тобто розчинення і винос частини гірських порід. Різні за своїм складом води розчиняють породи по різному. Особливо агресивні по відношенню до карбонатних порід води, насичені вуглекислою, а гіпс швидше розчиняється солонуватими водами.

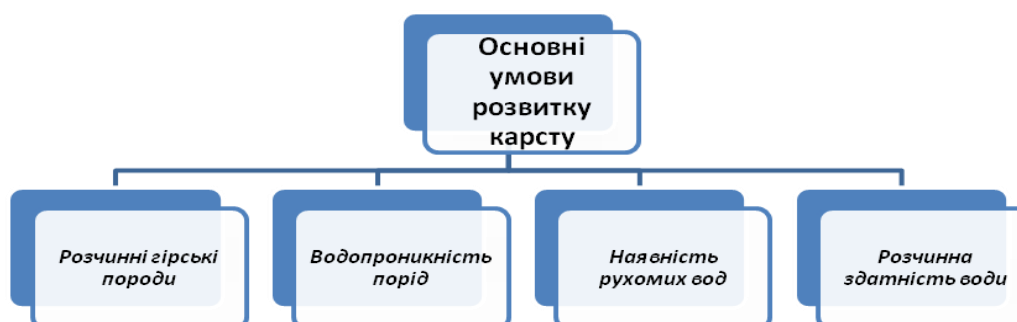

Рис.1. Основні умови розвитку карсту

За Кучеруком А.Д. на території Тернопільської області виділяється 5 карстових районів (рис. 2.).